

חיבור עברי

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בבחינה זו שישה נושאים (1-6).
נושאים 1-5 כוללים קטעים לקריאה,
נושא 6 כולל מובאה (ציטטה).

עליך לכתוב חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים) על אחד מהנושאים = 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

(1) הקפד לציין את מספר הנושא שבחרת, ולהעתיק את כותרתו.

(2) הקפד על כתב ברור ועל תקינות הלשון, על כתיב נכון ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כגיטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

בבחינה זו שישה נושאים (1-6).

בחר באחד מהנושאים וכתוב עליו חיבור (בהיקף של 2-3 עמודים).
ציין את מספר הנושא שבחרת, והעתק את כותרתו.

שים לב:

נושאים 1-5 כוללים קטעים לקריאה, נושא 6 כולל מובאה.
יש לכתוב חיבור בזיקה לקטע או למובאה ועל פי ההנחיות.

נושא 1: המסע לפולין כאמצעי להנצחת זכר השואה

הקטע שלפניך מציג את הדיון הציבורי בסוגיית המסעות של תלמידי ישראל לפולין. בדיון זה עלו כמה שאלות: האם המסע לפולין חיוני להנחלת זכר השואה ולקחייה? האם אין דרכים אחרות להעמקת ההזדהות עם גורל עמנו? האם אי-אפשר לבנות פעילויות חינוכיות מתאימות שיתבצעו בארץ?

כתוב מאמר ובו **הצג** את הנושא על היבטיו השונים, **הבע** את עמדתך בנוון, **נמק** את דברך, ו**תאר** פעילות להנחלת זכר השואה, ההולמת את עמדתך.

משלחות תלמידים לפולין

(מעובד על פי הכנסת – מרכז המחקר והמידע [29 בינואר 2008].
אוחזר ב-11 בנובמבר 2009 מתוך www.knesset.gov.il/mmm)

בשנת 1988 יצאה משלחת הנוער הראשונה מטעם משרד החינוך לפולין, במפעל אשר שמו "את אחי אנוכי מבקש". בפתח החוברת שהוכנה בעבור המשלחות הראשונות שיצאו לפולין, כתב שר החינוך דאז, יצחק נבון: "פולין, שהייתה במשך מאות שנים אחד המרכזים היהודיים החשובים בעולם, ריקה היום כמעט לגמרי מיהודים. פולין הפכה לבית קברות אחד גדול, ובה הושמדו מיליוני יהודים... תבקר במרכזים שבהם חיו היהודים לפני שהתרחשה השואה... אחרי הביקור תבינו את מלוא המשמעות של קיום מדינת ישראל וחשיבות חיזוקה וביצורה, וכמו כן תבינו את החשיבות של הסולידריות עם כל עם ישראל לתפוצותיו". זה שנים מתנהל בישראל דיון ציבורי ער בסוגיה של משלחות התלמידים לפולין על מגוון היבטים. יש התומכים בהמשך יציאת משלחות במתכונת הנוכחית, אחרים מבקשים לערוך בה שינויים מקיפים, ויש כאלה השוללים את היציאה של משלחות תלמידים לפולין מכל וכול. התומכים בהמשך פעילות זו מאמינים שהביקור בפולין הוא תוליה חשובה בחינוך הדור הצעיר להבנת הקשר בין העבר של העם היהודי, ובכלל זה השואה, לבין הקמת מדינת ישראל וההווה שלה. המתנגדים למשלחות לפולין במתכונתן הנוכחית סבורים כי מסע לפולין אינו הכרחי לצורך הנחלת זכר השואה ולקחייה לדור הצעיר. לדעתם, יש לוותר על מסעות אלה גם בגלל עלותם הגבוהה; עלות זו מונעת מתלמידים רבים להשתתף במסע, ויוצרת אפליה של תלמידים שיד הוריהם אינה משגת לממן את המסע.

נושא 2: הגנה על חיות הבר בישראל

כל חיות הבר בישראל מוגנות על פי חוק. אסור לצוד אותן או לפגוע בהן (מלבד חיות שהוכרז עליהן במפורש כעל מזיקות או כעל חיות לציד). עם זאת, חיות הבר גורמות לאדם נזקים רבים. בטבלה שלפניך מוצגות דוגמאות לנזקים כאלה.

כתוב מאמר ובו **הצג** את הבעיה הנוצרת כתוצאה מהרצון לשמור על חיות הבר מצד אחד ומהרצון להגן על האדם מצד אחר. **הבע** את דעתך בנושא, **נמק** אותה, **והצע** דרכים להתמודדות עם הבעיה.

הנזקים שחיות הבר גורמות לאדם בישראל

(מעובד על פי נמצוב, ס' [אוגוסט-ספטמבר 2009].

לרקוד עם זאבים. **בשביל הארץ**, 32, עמ' 22-25)

התחום שבו נגרם הנזק	דוגמאות לחיות בר הגורמות נזק
חקלאות:	
גידול בעלי חיים (לול, רפת, מדגה)	זאב, תן, נמייה, עופות אוכלי דגים
גידולי שדה	חזיר בר, תן, שועל, דרבן, עורב
מטעים, פרדסים וכרמים	חזיר בר, תן, עטלף, עורב
גידולים בחממות ובבתי רשת	ציפורי שיר
ציוד חקלאי	תן, שועל, דרבן, חזיר בר, נקר
בריאות האדם:	
הכשה, נשיכות	נחשים, זאב
מחלת הכלבת	שועל
איכות חיים:	
מטרד ביישובים	תן, דרבן, נמר, חזיר בר, עטלף פירות, עורב
גרימת קצרים במערכות חשמל	שקנאי, חסידה
תחבורה:	
תאונות דרכים בשל חיות בר החוצות כבישים	חזיר בר
פגיעה של עופות נודדים בכלי טיס	חסידה, עופות דורסים, עגור

נושא 3: ספרות המדע הבדיוני

ספרות המדע הבדיוני היא סוגה (ז'אנר) ספרותית רחבת. יש הרואים בה ספרות פשטנית המזוהה עם פנטזיה, סיפורי אימה, דמיון פרוץ, הוצגים וחלליות. אחרים טוענים שהיא ספרות איכותית, העוסקת בקשר שבין האדם לטכנולוגיה, ותורמת להתפתחויות מדעיות נועזות. קרא את הקטע שלפניך, וכתוב מאמר ובו **הבע** את דעתך על סוגה ספרותית זו ועל תרומתה האפשרית להתפתחות המדע. **נמק** את דבריך, ו**בסס** אותם על דוגמאות.

העתיד זה לא מה שהיה פעם

(מעובד על פי האופטמן, א' [2 בנובמבר 2005].)

אוחזר ב-11 בנובמבר 2009 מתוך <http://www.notes.co.il/Hauptman/9821.asp>

סוכנות החלל האירופית ESA פנתה לאחרונה לציבור בבקשה להציע רעיונות שמקורם בספרי מדע בדיוני ועשויים לתרום לפיתוח טכנולוגיות עתידיות למדע-החלל. בהקדמה לפרויקט נכתב: "מדע בדיוני בספרות, בקולנוע ובאמנות הוא פרי הדמיון, אולם לעתים הוא מכיל רעיונות חדשניים המבוססים על עובדות מדעיות, אם כי היום הם מעבר ליכולת הטכנולוגית של האדם. אמנם המדע הבדיוני אינו מנבא את העתיד, אך יש סופרים שצפו כיצד התפתחויות טכנולוגיות עשויות לשנות את חיינו הרבה לפני התממשותן בפועל". זיל וורן תיאר ב-1865 חללית הנורית אל הירח באמצעות תותח ענק (ודייק להפליא במקום הגאוגרפי של השיגור – קייפ קנוורל בפלורידה).

האם אמנם יכולה הספרות הבדיונית לתרום למדענים, או שמא סופרי המדע הבדיוני משתמשים ברעיונות שנולדו במוחם של מדענים כדי לבסס עליהם עלילה ספרותית? זו שאלת הביצה והתרנגולת, ולמעשה מתחוללת כאן הפריה הדדית מתמדת. מצד אחד מדענים נודעים כמו סטיבן הוקינג ואחרים העידו שהם נמשכו אל העיסוק במדע בהשראת רעיונות שקראו עליהם בספרי מדע בדיוני. מצד אחר עיון בספרי המדע הבדיוני מגלה נושאים המבוססים על רעיונות שהגו לראשונה דווקא אנשי מדע. לדוגמה, בשנת 1960 הציע מהנדס רוסי שיגור חלליות בשיטה מהפכנית על ידי "מעלית חלל". סופר המדע הבדיוני ארתור סי קלארק פיתח את הרעיון בספרו "מזרקות גן העדן" ר' "3001 – האודיסאה הסופית", ובספטמבר 2000 הודיעה נאס"א שבזכות ההתפתחות הטכנולוגית המודרנית (בעיקר בתחום החומרים הסופר-חזקים) הרעיון עשוי להיות בר-ביצוע, והדגישה שהרעיון נולד בהשראת המדע הבדיוני. זו דוגמה מובהקת להפריה הדדית בין המחקר המדעי ובין המדע הבדיוני. מדענים מקבלים השראה מהספרות, וסופרים בונים עולמות עתידיים בהשראת רעיונות מדעיים.

נושא 4: התרמילאות הישראלית

התרמילאות הישראלית היא תופעה חברתית נפוצה בימינו. צעירים ישראלים לאחר צבא יוצאים ל"טיול ארוך" במקומות רחוקים ובלתי מוכרים, ומתנתקים זמנית מאורח החיים המערבי המוכר להם ומן המחויבות למשפחה, לחברה ולמדינה. קרא את הקטע שלפניך, וכתוב מאמר ובו **הבע** את עמדתך כלפי תופעה זו. **תאר** את המניעים ליציאה לטיול ארוך מסוג זה, **ודון** בהשפעותיו על היחיד ועל החברה.

תרמילאות, אבא-אמא והפרטה

(מעובד על פי אלמליח, ט' [מאי 2006], חברה – כתב עת סוציאליסטי לענייני חברה, כלכלה, פוליטיקה ותרבות, 25. אוזור ב-11 בנובמבר 2009 מתוך http://www.yesod.net/mag/archives/2006/07/post_9.html)

התרמילאות הישראלית החלה בשנות השבעים כתופעה מצומצמת בהיקפה, והייתה נחלתם של צעירים שסקרנות, צימאון להרפתקנות וגילוי האותנטי הניעו אותם. עם השנים הפכו מסעות התרמילאים לתופעה פופולרית. היא מבטאת נטישה זמנית של אורח החיים הרגיל ושל הנוחות שבחיים בחברה המערבית, וחיפוש אחר ריגושים וחוויות חדשות.

לכאורה התרמילאים מחפשים אתרים ומסלולים שמחוץ למסלול המקובל על התיירים ה"רגילים". אבל רוח ההרפתקנות הספונטנית שאפיינה את התרמילאי בתחילת דרכו הולכת ונעלמת. מרבית המידע הדרוש לתרמילאים מועבר מפה לאוזן על ידי תרמילאים מנוסים. כמו כן קל להשיג ספרי הדרכה מפורטים, ספרים המתארים מקומות שבהם תרמילאים יכולים ללון ועוד. כל אלה מכוונים את המטייל אל דרך סלולה וחרושה. לרוב אין לתרמילאי עניין בקשר עם תושבי המקום; הוא מעדיף להיות עם עצמו או עם תרמילאים אחרים. אצל חלק מן הצעירים בישראל, הטיול הוא כמעט נורמה של "אחרי-צבא", שלב חשוב שיש לסמן עליו "וי". זהו פרק היוני בהווייתם, שאמור לאפשר להם לבחון מחדש את חייהם. בטיול נוצרת בין המטיילים שותפות מיוחדת במינה וחרیגה בימינו, שעושה לדעתי את הטיול למיוחד ומדהים בעיניהם. אולם חוויית השותפות נידונה להתקיים רק בקצה השני של העולם, בארץ היא מתפרקת בדרך כלל. הטיול הגדול לחו"ל הפך לתופעה ציבורית נפוצה ובעלת משמעות חשובה בחברה הישראלית שלא נוכל להתעלם ממנה.

נושא 5: מחשבים לעומת חינוך גופני

לפניך קטע ובו תוצאות מחקר של ארגון הבריאות העולמי. מחקר זה מציג ממצאים מדאיגים בנוגע להיקף העיסוק של בני הנוער בארץ בפעילות גופנית. כתוב מאמר ובו תאר את הבעיה העולה מן הנתונים האלה, דון בהשפעותיה מן ההיבט הבריאותי ומן ההיבט החברתי, והצע דרכים להתמודדות עמה.

ארגון הבריאות העולמי: תלמידי ישראל – שיאנים במחשב, אחרונים בספורט

(מעובד על פי הד החינוך, [פברואר, 2009]. כרך פי"ג, גיליון 4, עמ' 14)

בני הנוער בישראל נמצאים במקום הראשון בעולם בשימוש יום-יומי במחשב. הם משתמשים בו לשליחת דוא"ל, להכנת שיעורי בית, למשחקים ולגלישה באינטרנט. נתון זה הוא חלק מתוצאות מחקר שערך ארגון הבריאות העולמי. המחקר נערך ב-2006, והוצגו בו שאלות לבני 11, 13 ו-15 בכ-40 מדינות בעולם. במחקר השתתפו כ-204,000 בני נוער ברחבי העולם, מתוכם כ-5,350 מישראל. התוצאות מראות כי 50% מבני ה-11 בישראל מקדישים לפחות שעתיים ביום לשימוש במחשב (שאינו קשור למשחקים); הממוצע הבין-לאומי הוא 23%. לעומת זאת, בתחום הפעילות הספורטיבית היום-יומית ילדי ישראל נמצאים בשליש התחתון בדירוג הבין-לאומי, ובני ה-15 אף הגיעו למקום האחרון בטבלה.

נושא 6: בין היחיד לחברה

"הוא [הלל] היה אומר: אם אין אני לי – מי לי?"

וכשאני לעצמי – מה אני?" (אבות, א, משנה יד)

שני החלקים במאמרו של הלל משלימים זה את זה: הלל מטיל על האדם אחריות על גורלו ותובע ממנו ליזום ולפעול למען שיפור תנאי חייו ועולמו. עם זאת, הוא יודע כי בעולמנו החברתי אין אדם יכול לפעול כאילו הוא מצוי בחלל ריק, ואינו יכול להגיע למיצוי יכולתו בלי להיעזר בחברה שהוא חי בתוכה.

(על פי שנאן, א' [2009]. פרקי אבות – פירוש ישראלי חדש. ירושלים: משכל)

כתוב מאמר ובו דון בזיקה שבין האדם לבין החברה לפי תפיסתו של הלל, הבע את דעתך בנושא, ונמק אותה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך